

Peterburi Teatajas 1912 ilmunud teade Kaana ehk Kanovo (Kanowa) asundusest. Teistest eesti asundustest küllaltki eraldi paiknenud Kaana küla Mozdoki linna lähedal (praegu Stavropoli krai Kurski rajoon) oli üks esimesi eestlaste asupaiku Kaukaasias. Eestlased asusid sinna Krimmist 1866 või 1867 (Krimmist tuli siis 100 peret eestlasi, kellest 80 jäid Allmäele, 20 aga liikusid edasi Kaanasse, kus juba oli saksa asundus alates 1831.) Põhja-Kaukaasia: Kaana: lühike ülevaade ajaloost ja arengust, eesti perede arv, eesti keele hääbumine asunduses, vähene eesti ajalehtede lugemine. Laste õppimine saksa koolides. Digiteeris Andres Aule, kirjaviis muutmata.

Peterburi Teataja (nr. 11), 26. jaanuar 1912, lk. 4

Kanowa asundusest, Kaukaasias. Nagu juba waremalt selles lehes kirjutatud, on üle terve Kaukasia õige suur arv Eesti asundusi. Suuremad asundused on juba nõnda kaugele jõudnud, et nendes nii ütelda Eesti elemendi kadumist enam karta ei ole: neil on juba omad koolid, asunikud loewad Eesti ajalehti, wõtawad kõigist Eesti elu tähtsamatest sündmustest osa, mõnest asundusest mõeldakse koguni asunduste laulupidule sõita jne. Niisuguseid asundusi on Kaukaasias peale kümme.

Majandusline elu on nendes asundustes õige heal järjel, nõnda et ümberkaudsed wenelased mõnes kohas Eesti külasi koguni linnadeks nimetawad.

Et rahwusline tunne asundustes langemas ei ole, seda näitab ka see, et asunikud tihti oma poegi kodumaale õppima saadawad.

Siinsetes Eesti asundustes kogutakse hra Sommeri algatusel mitmesuguseid Eesti asundustesse puutuwait teateid. Selleks on isesugused küsimuselehed laiali saadetud. Kõike kogutud materjali tahetawat selleks tarwitada, et 1919 aastal, eestlaste orjapõlwest wabastamise 100-aastase juubelpäewa puhul, raamatut välja anda, kus wõimalikult kõigi Eesti asunduste kohta enam-wähem laialised teated ei puuduks.

Peab ütleva, et ettewõetud töö väga raske täide saata on. Asundustes leidub igasuguseid inimesi, kes ei tea mis teadete kogumises näha tahawad. Iseenesest oleks sarnase raamatu väljaandmine laialipillutatud Eesti asunduste tundmaõppimises ülitähtis. Sellepärast peaksiwad asunikud ettewõttele kõige soojemalt wastu tulema.

Ka peaks katsuma kuidagi senini weel tundmata asundusi üles otsida. Peale suuremate Eesti asunduste wõib weel kes teab kui palju wäiksemaid asundusi olla, ja niisugustes asundustes on Eesti keel ning meel koguni kustumas.

Hiljuti läks nende ridade kirjutajal korda ühe niisuguse asunduse elanikuga tuttawaks saada. Oma asunduse elu-olu kohta rääkis mees umbes järgmist:

Mõni aeg tagasi rändas salkkond Krimmi asunikka Terski oblastisse. Prohladnaja jaama läheduses leidsiwad nad omale sündsa elukoha ja jäiwad sinna peatama. Asunduse nimi on *Kanowa*. Juba waremalt oli siia suur kogu sakslasi elama asunud. Eestlasi on siin ainult kümme perekonda.

Eesti asunikudel ei olnud võimalik oma kooli asutada, vaid saatsivad oma lapsed Saksa koolidesse; neid on siin kolm. Nii hakkas siis pikkamööda Eesti keel ja meel kaduma. Wanemad asunikud räägiwad veel Eesti keelt, kuna lapsed aga Eestile koguni wõeraks kipuwad jääma. Ka wanemad räägiwad parema meelega kas Saksa ehk Wene keelt.

Tähendasin omalt poolt, et eestlased wõiksid, sakslastega kokku leppides, siia üht eestlast kooliõpetajaks kutsuda. Selle peale wastas asunik, et eestlased iseenese eest wähe hoolitsewad. Eesti ajakirjandust ei loeta siin peaaegu sugugi. Ainult ühel asunikul käib Eesti ajaleht. Õigust ütelda ei ole Eesti ajalehega siin suurt peale hakata: Eesti keel on juba täitsa wõeraks jäänud.

Kurb lugu! Kümme perekonda asunikka suudaks oma rahwust asunduses küllalt alal hoida, kui ainult tahtmist oleks.

Z.